

Natura 2000-handleplan

Silkeborgskovene

Natura 2000-område nr. 57
Habitatområde H181

Kolofon

Titel:
Natura 2000-handleplan
Silkeborgskovene

Natura 2000 område nr. 57
Habitatområde nr. H181

Fotos:
Silkeborg Kommune

Gælder fra
December 2012

ISBN nr.: 978-87-7279-468-6

Må citeres med kildeangivelse

Udarbejdet af:

Silkeborg Kommune
Søvej 1
8600 Silkeborg
www.silkeborgkommune.dk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

Forsidefoto: Silkeborg Vesterskov ved Frederik 7.'s Høj

Indholdsfortegnelse

Baggrund.....	4
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	6
Mål for planperioden.....	8
Forventede metoder og forvaltningstiltag	9
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats.....	11
Forventet effekt	12
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	14
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder	15
Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper	16
Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	17
Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	22
Bilag 6: Strategisk Miljøvurdering	25

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her: [Natura 2000-plan](#).

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område N57 Silkeborgskovene.

Handleplanen er udarbejdet i samarbejde mellem Naturstyrelsen og Silkeborg Kommune.

Kommunen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Kommunen sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015, forudsat der opnås finansiering og lodsejeropbakning.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Hovedparten af Natura 2000 -området er ejet af Naturstyrelsen, der som offentlig lodsejer selv gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resuméer af disse drifts- og plejeplaner i bilag 4. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

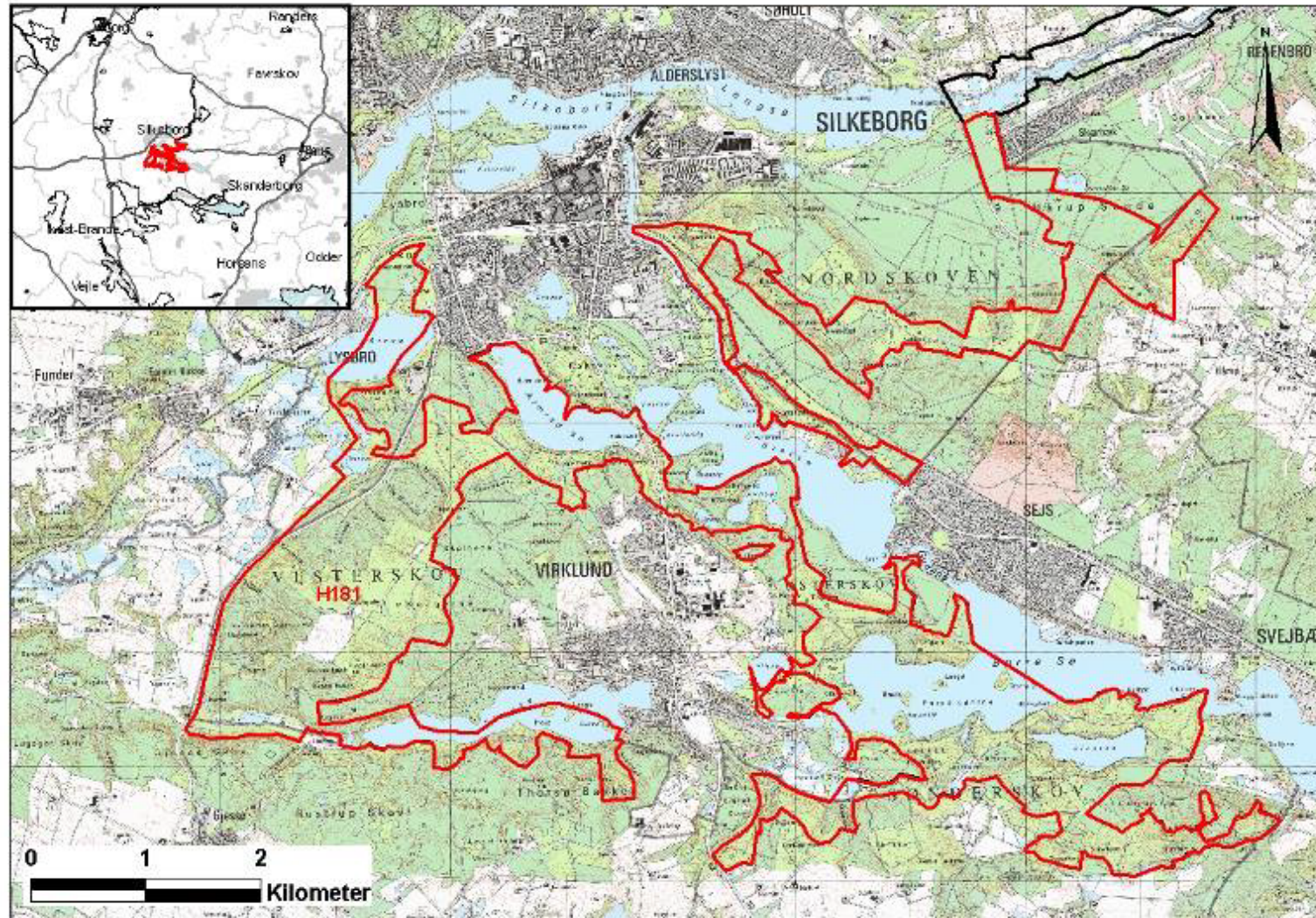
Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5, mens vurdering i forhold til strategisk miljøvurdering fremgår i bilag 6.

Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H181 (rød afgrænsning). Andre Natura 2000-områder er vist med sort afgrænsning.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000 område nr. 57 Silkeborgskovene

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området ligger som en mindre del af det skovdominerede søhøjland syd og øst for Silkeborg. Det stærkt kuperede landskab er formet af store erosionsdale, som har skåret sig ned i den oprindelige moræneflade. I bunden af dalene har isen efterladt store bassiner, der nu er opfyldt af søer og af Gudenåen.

Silkeborgskovene er en del af Danmarks største sammenhængende skovområde og er naturligt delt i Nordskoven, Vesterskoven, Østerskoven og Sønderskoven. Det samlede areal er ca. 1455 ha.

Vigtigste naturværdier

Natura 2000-området er domineret af store løvskove og søer. I nogle delområder har skovene meget høj naturtilstand, mens andre delområder bærer præg af tidligere tiders intensive skovbrugsdrift. I Nordskoven ligger Hårup Sande, hvor flyvesand med lave klitter har overlejret den mere næringsrige jordbund. Området er meget næringsfattigt og indeholder nu en lysåben fyrreskov og mindre hedeområder med en artsrig svampeflora og en skovbund med lyng og laver.

Søerne, hvoraf de største er, Borre Sø, Almind Sø, Thorsø og Ørnsø, udgør ca. 1/6 af Natura 2000-områdets areal. De kilde- og regnvandsfødte søer som Almind Sø og den op til 12 m dybe Slåensø er artsrige og har et alsidigt naturindhold. I nordenden af Østerskoven findes 3 rene, brunvandede søer, Uglsø og Mørksø og Avnsø med omgivende artsrig mosenatur. Området indeholder sammenhængende levesteder for bl.a. odder og damflagermus.

Den lysåbne natur udgør kun en meget lille del af området. I dalen mellem Vesterskoven og Rustrup Skov ligger Jenskær, et artsrigt og spændende kærrområde.

Både skov- og søområderne har stor rekreativ værdi og udnyttes ret intensivt til skovture og sejlads. Næsten hele området er statsejet.

Trusler mod områdets naturværdier

Der er foretaget en tilstandsvurdering af de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret. De væsentligste er nævnt neden for.

De fleste af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være negativt påvirket af atmosfærisk kvælstofdeponering (eutrofiering). En stor andel af områdets søer er næringsstofbelastede, og det resulterer i vækst af planktonalger, der gør vandet uklart og medvirker til, at undervandsplanterne bliver skygget så meget, at de reduceres eller helt forsvinder. På de små arealer med lysåbne naturtyper er der flere steder problemer som følge af tilgroning. Invasive arter er en trussel for naturværdierne flere steder i området.

Målsætning og indsats

Det overordnede mål for området er, at skovnaturen skal sikres kontinuitet, sammenhæng en god naturtilstand Dette gælder specielt for de store arealer naturtypen bøg på mor med kristtorn. Søerne, der indgår i området, skal på sigt opnå en god naturtilstand. Dette forudsætter en god vandkvalitet. Levestederne for bl.a. stor vandsalamander, odder og damflagermus skal have en kvalitet og

sammenhæng, så der er forudsætning for stabile bestande. Områdets små, lysåbne naturtyper skal sikres og om muligt udvides.

Indsatsen vil helt overvejende dreje sig om sikring af skovnaturtyperne ved at indarbejde hensynene i driftsplanerne for de statejede skovarealer. Der skal gennemføres en indsats over for invasive plantearter. For en del vandafhængige naturtyper vil det desuden være afgørende at sikre en forbedret hydrologi, ligesom der skal sikres gode levesteder for f.eks. stor vandsalamander, odder og damflagermus. De små arealer med lysåbne naturtyper skal sikres mod tilgroning og udvides og sammenkædes, hvor det naturmæssigt er muligt. Specielt udføres der en særlig indsats for den truede naturtype tør hede.

Oversigt over væsentlige indsatser til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter		X		
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger		X		
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.		X		
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)	X			
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt		X		
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder		X		

*Naturtype 9120
Bøg på mor med kristtjørn er vidt udbredt i Natura 2000-område 57*

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 20-22 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag:

Naturtyper

- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.
- Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje eller udlægges i særlige tilfælde til urørt skov.
- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med tidvis våd eng, hængesæk, kildevæld og rigkær. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi.
- Invasive arter bekæmpes i overensstemmelse med bedst tilgængelig viden, og deres spredning forebygges.
- Der skal på udvalgte steder, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, ske en udvidelse af ca. 1 ha kildevæld, ca. 2 ha hængesæk og ca. 2 ha tør hede.

Arter

- Der sikres velegnede levesteder for bæklampret, stor vandsalamander, damflagermus og odder.
- Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for odder og damflagermus.
- Der etableres i størrelsesordenen 2-3 nye ynglevandhuller for stor vandsalamander.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning m.m. end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer til søer og vandløb. Sikrer vandløb gode fysiske forhold og kontinuitet. Dette vil samtidig begunstige forekomsten af å-mudderbanke, bæklampret og odder.

Offentlig lodsejers drifts- og plejeplanlægning: Hovedparten af Natura 2000-området og de kortlagte naturtyper er ejet af Naturstyrelsen, som selv udarbejder Natura 2000-plejeplan for sine arealer. Der er et resumé af denne planlægning i bilag 4.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog ikke metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drift- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resumeer af den offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 4.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Skovnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#).

I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem ”Igangværende indsats” og ”Behov for ny indsats”, da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Arealer angivet i tabel 1 er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden mhp. at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at:

- Arealer med disse naturtyper inden for Natura 2000-området ikke går tilbage
- Tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode.

Hvor der i Natura-2000-planen er angivet eksakte antal hektar, er disse antal også normsættende for handleplanens ambitionsniveau, og der er således ikke tale om potentielle bruttoarealer. Det gælder i tabel 1 for forvaltningstiltag inden for kommunernes myndighedsområde for ny habitatnatur.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende Indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	0	op til 0,3 ha	op til 0,3 ha
Forbedring af hydrologi	0	0	0
Græsning eller høslæt	0	0	0
Afskrælning eller afbrænding	0	0	0

Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 0 ha	op til 2 ha	op til 2 ha
Urørt skov	Ca. 0 ha	op til 0,7 ha	op til 0,7 ha
Ny habitatnatur:			
Udvidelser af naturtyper	-	-	-

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

Særligt for skovnaturtyperne:

Igangværende indsatser

Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet ved skovlovsaftale, fredning eller lignende. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under ”Igangværende indsatser” i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

Behov for særlig indsats

Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 5 under ”Skovnaturtypebevarende drift og pleje” og ”Urørt skov”.

Bruttoarealet for urørt skov er arealer i høj tilstand med bl.a. stor andel af dødt ved.

Arter

Der vurderes ikke behov for en særlig indsats for arterne på udpegningsgrundlaget ud over indsatsen for naturtyperne eller via vandplanen.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

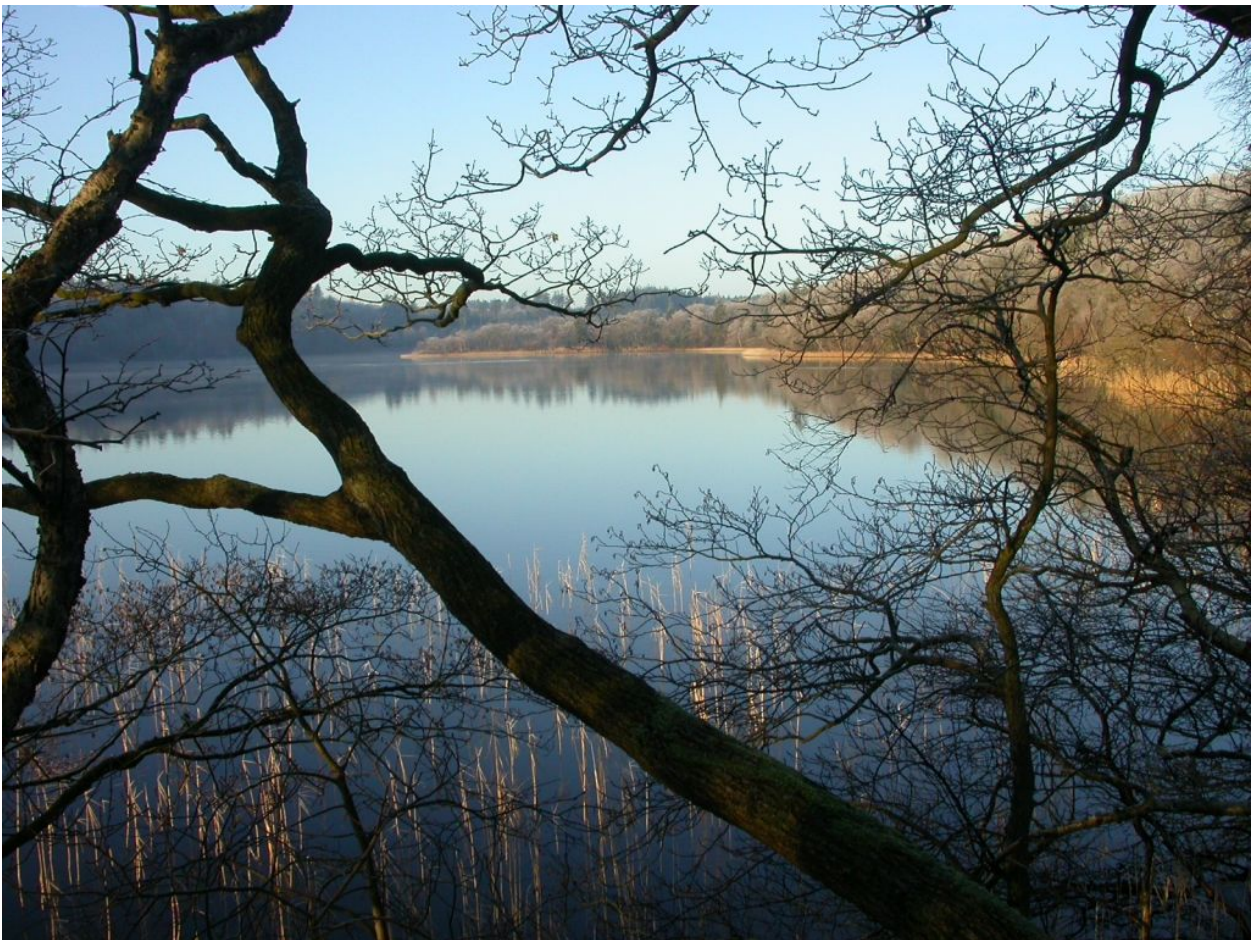
1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

I første planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomaftalen for 2013 ml. regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000-indsats.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

- Der prioriteres en tidlig/opsøgende indsats overfor lodsejere med stor andel af områdets bruttoareal for urørt skov, hvor muligheden for udlæg til urørt skov undersøges nærmere.

Almindsø

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Skovnaturtyper:

- *Skovnaturtypebevarende drift og pleje*

Med den *skovnaturtypebevarende drift og pleje* beskyttes skovnaturtyperne mod gødskning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold. Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Arter som f.eks. damflagermus og stor vandsalamander vil få forbedret deres levesteder i kraft af bevaring af træer med hulheder samt dødt ved.

- *Urørt skov*

Udlæg til urørt skov sikrer fri dynamik og andre naturlige processer i skovens økosystem. Der vil efter en (længere) årrække typisk være mere dødt ved, flere store og hule træer, en uforstyrret jordbund samt mere naturlig hydrologi. På sigt vil der kunne ses en effekt på den flora og fauna, der er tilknyttet disse naturforhold. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne og de særlige strukturer, som knytter sig til urørt skov. Stor vandsalamander, damflagermus og odder vurderes generelt at få forbedrede levesteder ved udlæg til urørt skov.

Odderen er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr.57

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 57:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed		I alt*
		Silkeborg Kommune	Naturstyrelsen	
3110	Lobeliesø	-	-	ej kortlagt
3140	Kransnålalge-sø	-	-	ej kortlagt
3150	Næringsrig sø	-	-	ej kortlagt
3160	Brunvandet sø	-	-	ej kortlagt
3260	Vandløb	-	-	ej kortlagt
3270	Å-mudderbanke	-	-	ej kortlagt
4030	Tør hede	-	-	0 ha
6410	Tidvis våd eng	-	-	0 ha
7140	Hængesæk	-	-	0 ha
7220	Kildevæld	-	-	0 ha
7230	Rigkær	<0,1 ha	-	<0,1 ha
9120	Bøg på mor med kristtorn	-	0,3 ha	0,3 ha**
9130	Bøg på muld	-	-	0 ha**
9160	Ege-blandskov	-	-	0 ha**
91D0	Skovbevokset tørvemose	-	1 ha	1 ha**
91E0	Elle- og askeskov	-	0,7 ha	0,7 ha**
I alt		<0,1 ha	2 ha	2 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

** Delvist kortlagt - ikke-fredskovspligtige arealer er ikke fuldstændig kortlagt

Arter

Artskode	Artsnavn
1096	Bæklampret
1166	Stor vandsalamander
1318	Damflagermus
1355	Odder

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinje:

- Der skal på udvalgte steder, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, ske en udvidelse af ca. 1 ha kildevæld, ca. 2 ha hængesæk og ca. 2 ha tør hede.
- Der etableres i størrelsesordenen 2-3 nye ynglevandhuller for stor vandsalamander.

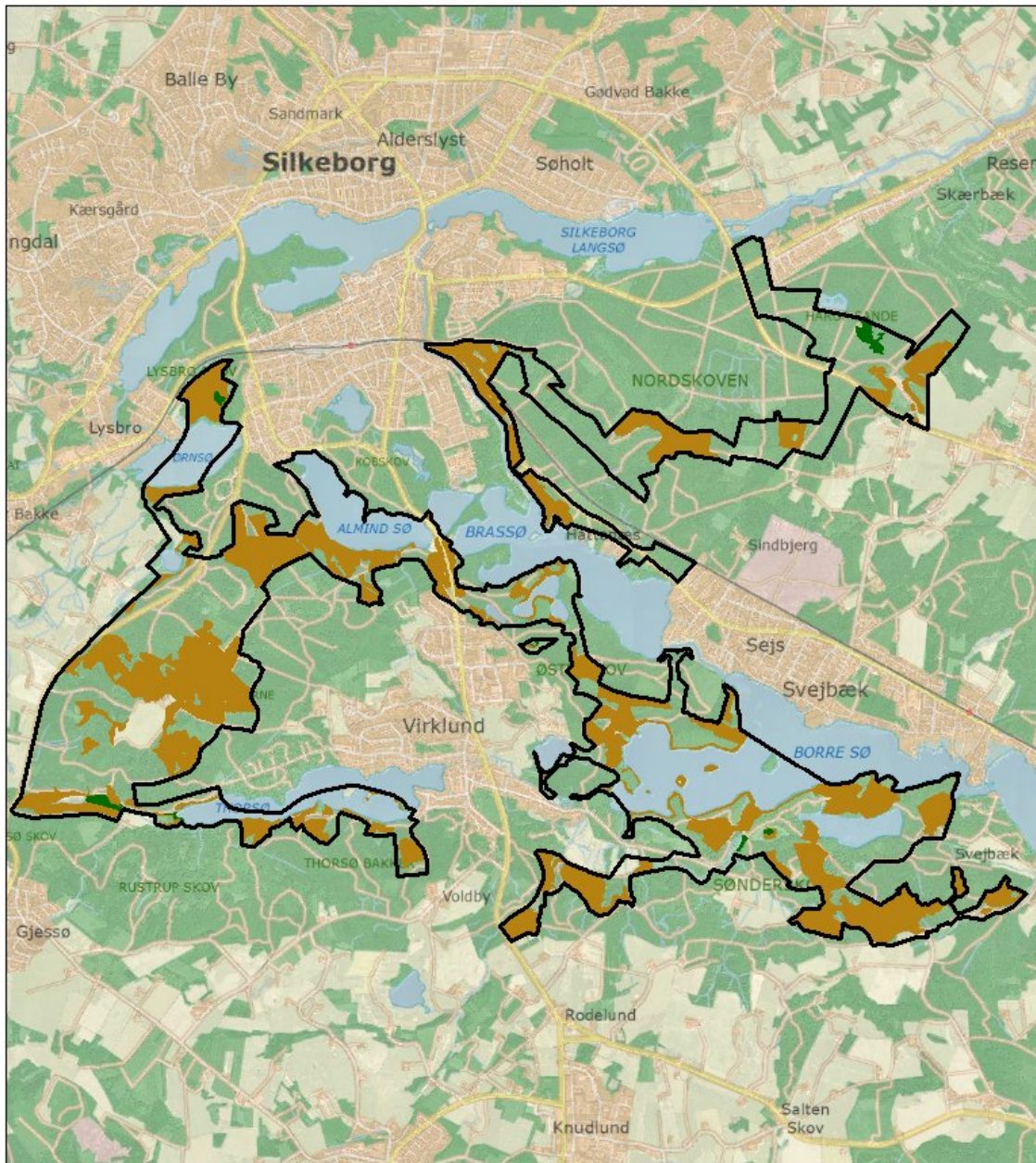
Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem handleplan-myndighederne i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed		Offentlige lodsejere	Total
	Silkeborg Kommune	Naturstyrelsen	Naturstyrelsen	Total
Udvidelse af naturtyper	-	-	Ca. 7 ha	Ca. 7 ha
Udvidelse/forbedring af levesteder for Stor vandsalamander	-	-	4 stk.	4 stk.

Jenskær vest for Thorsø

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper

Signaturforklaring

- Natura 2000-område
- Silkeborgskovene skovnatur
- Silkeborgskovene lysåben

Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Gammel bøgeskov i Silkeborg Vesterskov (Knagerne)

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N57 Silkeborgskovene

Natura 2000 området er på ca. 1455 ha. - heraf er de 1409 ha statsejet. Det strækker sig som et langt snoet bælte gennem skovene omkring Silkeborg. Landskabet er stærkt kuperet med store erosionsdale der opdeler morænefladerne i blokke

Skovene består af ca. 1/3 løv og 2/3 nål.

Naturmæssigt er det særligt de store områder med sammenhængende bøgeskov der bemærkes. Store dele af denne er udlagt i naturskogsstrategien som urørt skov om plukhugst.

I dalbundene ligger søer og Gudenå, mange steder bræmmede med ellesumpe, der overvejende er overladt til fri succession.

Lysåbne områder udgør et mindre indslag i området, der findes dog mindre områder med hede, eng, mose med hængesæk og kildevældsområder.

Dyrelivet er rigt. Odder og stor vandsalamander er udbredt. Ligeledes findes bæklampret i hovedparten af de egnede vandløb.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	4030	Tør hede	3
	6410	Tidvis våd eng	<1
	7140	Hængesæk	1
	7230	Rigkær	1
			6
Skovnaturtyper	91D0	Skovbevokset tørvemose	39
	91E0	Elle- og askeskov	18
	9120	Bøg på mor med kristtorn	352
	9130	Bøg på muld	26
	9160	Ege-blandskov	13
			448
<i>Ialt</i>			454

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 3 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Areal uden drift	eksisterende	1
		1
Forbedring af hydrologi	eksisterende	<1
		<1
Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	1
		1
Afskrælning eller afbrænding	eksisterende	<1
		<1
Slåning eller slæt	eksisterende	3
		3

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Urørt skov	eksisterende	120
		120
Bekæmpelse af andre problemarter	eksisterende	7
		7
Forbedring af hydrologi	eksisterende	1
		1
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	eksisterende	325
	nyt	4
		328
Ingen jordbearbejdning	eksisterende	5
		5
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	328
		328
Gamle driftsformer i skov	eksisterende	9
		9

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 4030 Tør hede	3
Udvikling mod 7140 Hængesæk	3
Udvikling mod 7220 Kildevæld	1
<i>Ialt</i>	<i>7</i>

Tabel d Planlagte udvidelser af naturtyper

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for Stor vandsalamander som fremgår af tabel e.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Enhed	Antal enheder
1166 Stor vandsalamander	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende	stk	1
		nyt	stk	3
				<i>4</i>

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at antallet af levesteder for stor vandsalamander øges med 3 stk., som Natura 2000-planen fordrer.

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med kløkkelyng) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantесamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på mor) , 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkeke-krat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og askeskov) .

Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .
Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvæjning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR .
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside .
Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige

	lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

Bilag 6: Miljøvurdering af Natura 2000-handleplanen

Den kommunale naturhandleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009). For samtlige statslige naturplaner er der foretaget en strategisk miljøvurdering.

Naturhandleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede naturplaner. Da naturhandleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.